

Kołodziejska, Bogumiła / Markiewicz-Sobczak, Anna

Ośrodki pomocy społecznej województwa płockiego na rzecz rodziny

Notatki Płockie 39/4-161, 52-54

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA PŁOCKIEGO NA RZECZ RODZINY

"Jako pierwotna komórka społeczeństwa, rodzina ma prawo oczekiwać wszelkiej pomocy od państwa, aby móc wypełnić właściwą sobie misję. Ustawy państwowe winny więc wyrazić troskę o jak najlepsze warunki bytowe rodziny i pomagać w realizacji zadań."

Papież Jan Paweł II

Naprzeciw temu postaniu wychodzi ustawa o pomocy społecznej z 1990 roku, która za cel nadrzędny uznaje zaspokojenie niezbędnych życiowych potrzeb osobom i rodzinom z zastrzeżeniem, że powinno ono być "w warunkach odpowiadających godności człowieka".

Ustawa dała prawo do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej każdemu kto znalazł się w trudnej sytuacji życiowej, której nie potrafi lub nie może przezwyciężyć własnymi siłami. Pomocy udziela służba socjalna na podstawie dwóch uzupełniających się kryteriów: dochodowego, nie przekraczającego najniższej emerytury oraz jednocześnie występującej dysfunkcji, blokującej możliwość uzupełniania dochodu /ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, upośledzenie fizyczne lub umysłowe, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm, narkomania, klęska żywiołowa itp./.

Ustawa podzieliła pomiędzy administrację rządową i samorządową obowiązki w zakresie realizacji zadań pomocy społecznej. Obligatoryjnymi świadczeniami administracji rządowej są: zasiłki stałe oraz pomoc dla kobiet w ciąży, natomiast świadczeniem fakultatywnym są zasiłki okresowe.

Do obligatoryjnych zadań gminy należy: udzielenie schronienia, jednego gorącego posiłku, niezbędnego ubrania stosownego do pory roku, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania jak również praca socjalna.

Pozostałe formy pomocy są pomocą fakultatywną zależną od możliwości finansowych gminy jak również od oceny potrzeb osób ubiegających się o pomoc przez służby socjalne.

Coraz więcej rodzin przesuwają się do tzw. sytuacji ubóstwa lub granicy ubóstwa. Ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym. Określają je między innymi takie czynniki jak sytuacja dochodowa, stan majątkowy, poziom konsumpcji, stan zdrowia, formy spędzania wolnego czasu. Złożoność tego zjawiska powoduje, że trudno znaleźć jednoznaczne kryterium kwalifikowania osób czy rodzin jako ubogich. Dane o rozmiarach ubó-

stwa mają charakter względny i zależą od przyjętej definicji oraz sformułowanego na jej podstawie kryterium ubóstwa. Odsetek rodzin znajdujących się w ubóstwie tzn. takich, w których pieniędzy wystarcza za ledwie na jedzenie lub że bez pomocy innych nie mogłyby związać końca z końcem, wzrósł w ostatnich 4 latach ponad trzykrotnie. Wzrost liczby osób i rodzin wymagających pomocy można prześledzić na podstawie wydatkowanych środków na rządowe zadania zlecone gminom w latach 1991 - 1993.

Lata	w tys. zł
1991	33.096.620
1992	72.055.057
1993	104.102.395

Osoby korzystające z pomocy społecznej w województwie w latach 1991-1993

Lata	Liczba rodzin objętych pomocą	Łącznie z członkami rodzin
1991	39.846	105.062
1992	46.869	124.509
1993	64.800	175.445

Oznacza to, że przeciętna polska rodzina coraz mniej pieniędzy przeznaczają na kształcenie, kulturę, rekreację, wypoczynek, zdrowie. Rodziny słabe ekonomicznie w wielu przypadkach w ogóle rezygnują z korzystania z w/w instytucji. Nastęstwem tego stanu rzeczy jest przybywanie ludzi niedoświadczonych i chorych, obniżają się ogólny poziom wykształcenia. Niski poziom materialny na dłuższy czas wtrąca rodzinę w stan ubóstwa i stopniowo wyklucza ją z normalnego życia społecznego. Najbardziej poszkodowane są dzieci, które tracą szansę, by stać się pełnowartościowymi osobami i obywatelami. Koncentrowanie się rodziny na zaspakajaniu potrzeb biologicznych powoduje w przypadku dzieci

utrudnioną możliwość harmonijnego rozwoju, sprzyja kształtowaniu się osobowości słabej, uzależnionej od zewnętrznych warunków, podatnych na frustrację, włącznie do utraty sensu życia. Jeżeli liczba tego typu rodzin w społeczeństwie rośnie, to z biegiem lat rośnie też liczba osób żyjących poza społeczeństwem.

W latach 1991-1993 z pomocy społecznej w województwie płockim skorzystało ponad 176 tys. osób. Oznacza to, że ponad 32% mieszkańców województwa otrzymało świadczenia z pomocy społecznej. W I półroczu br. z pomocy społecznej skorzystały już 18.853 rodziny, w tym 4.425 rodzin posiadających więcej niż troje dzieci. W liczbie tej jest ponad 2 tys. rodzin niepełnych wychowujących około 300 dzieci niepełnosprawnych.

Pomocą społeczną objęto 1.400 rodzin patologicznych, w tym 1.200 rodzin alkoholików i 7 rodzin, gdzie występuje problem narkomanii.

Pomocą społeczną ocjęto również 3.648 kobiet w ciąży i wychowujących dziecko.

Z pomocy społecznej w województwie korzysta coraz więcej osób i rodzin nie tylko dotkniętych dysfunkcyjnością tzn. niepełnosprawnością, długotrwałą chorobą, alkoholizmem, a więc grup z myślą o których ustawa powstała, ale w coraz większym zakresie pomoc adresowana jest do osób i rodzin dotkniętych bezrobociem. Dotychczasowi świadczeniobiorcy pomocy społecznej zostali zastąpieni w znacznym stopniu młodymi, zdrowymi ludźmi, posiadającymi na swoim utrzymaniu małoletnie dzieci, którzy pozostali bez pracy. Bezrobocie jest jednym z najbardziej dokuczliwie odczuwanych negatywnych następstw dokonujących się przemian.

Liczba osób bezrobotnych w województwie płockim na koniec sierpnia 1994 r. wynosiła 54.553 bezrobotnych, co stanowiło 21,8% ludności zawodowo czynnej. Została więc przekroczona bariera społecznego bezpieczeństwa, którą eksperci państw zachodnich określają na około 8% bezrobotnych.

W 1993 r. w porównaniu do 1991 r. nastąpił ponad sześciokrotny wzrost liczby osób bezrobotnych korzystających z pomocy /jeśli w 1991 r. 18% korzystających z pomocy społecznej stanowili bezrobotni - to w 1993 r. już 58%. Blisko 80% udzielonej pomocy adresowane było do osób pozbawionych prawa do zasiłku dla bezrobotnych /ponad 60% bezrobotnych w województwie nie posiada prawa do zasiłku - jest to jeden z największych wskaźników w kraju/. Oznacza to, że głównym źródłem utrzymania dla wielu rodzin jest zasiłek z pomocy społecznej, a to z kolei oznacza, że obszar biedy pogłębia się coraz wyraźniej.

Bezrobotni w województwie korzystający z pomocy społecznej w latach 1991-1993

Lata	Liczba osób bezrobotnych w województwie	Liczba osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej	% do ogólnej liczby osób bezrob.
1991	44.922	3.402	7,6
1992	52.011	12.680	24,4
1993	57.162	21.293	37,2

Zjawisko masowego bezrobocia w Polsce stało się najważniejszą kwestią społeczną, której rozwiązanie jest poważnym wyzwaniem dla polityki gospodarczej i społecznej państwa. Zwraca uwagę zjawisko o dużej wymowie społecznej - kumulacja bezrobocia w rodzinach tj. występowanie więcej niż jednej osoby bezrobotnej lub zagrożonej utratą pracy. Zjawisko to z jednej strony oznacza dalszą pauperyzację rodzin bezrobotnych, z drugiej - dalszy wzrost bezrobocia i związanych z nim negatywnych skutków społecznych.

W rodzinach bezrobotnych głębokim zaburzeniem podlega praktycznie większość funkcji rodziny:

- obniżenie poziomu konsumpcji, bezwzględne ograniczenie wydatków na żywność, ograniczenie wydatków na odzież, rekreację. Niemal zupełnie zanika fundusz swobodnej decyzji, co często sprowadza byt rodziny do prostej vegetacji materialnej. Dominuje poczucie depresji, beznadziejności własnej sytuacji, lęku przed przyszłością, rozgoryczenie. Zaznaczają się różnego rodzaju dolegliwości zdrowotne na skutek przeciążenia stresowego. Narastają konflikty wewnątrzrodzinne, prowadzące dość często do rozbicia i rozpadu rodziny.

Bezrobocie, mimo że istnieje już ponad 4 lata, jest w Polsce zjawiskiem nowym i dla wielu ludzi tracących pracę wręcz zaskakującym. Szczególnie dotkliwy jest to problem dla ludzi dopiero wchodzących w dorosłe życie. Nie mają oni szans na realizację swych planów życiowych. Są bardziej skłonni niż starsi wyładowywać swoje frustracje poprzez akty agresji.

BEZROBOCIE- pracownicy pomocy społecznej stanęli wobec tego problemu dosyć bezradni. Jakże tu zastosować kryteria, żeby ze świadczeń pomocy społecznej korzystali naprawdę ci, którzy mimo starań nie mogą znaleźć pracy.

Realizacja coraz bardziej rozszerzających się zadań pomocy społecznej jest uzależniona od wielkości środków finansowych. Jest nieomal pewne, że posiadane środki nie zagwarantują możliwości udzielenia pomocy w takim stopniu i zakresie jak wynikałoby to z potrzeb.

Następuje spadek realnej wartości przeciętnych świadczeń emerytalno-rentowych. Wielu jest emerytów, rencistów, których miesięczna renta czy emerytura jest niższa od 1 tony węgla, niezbędnego do przetrwania zimy. Spadają realne płace. Sytuacja ta powoduje, że dla wielu rodzin ulega ograniczeniu dostęp do różnych dóbr i usług finansowanych dotychczas z budżetu

państwa jak opłaty za leki, niektóre usługi służby zdrowia. Niepokojącym był również fakt pozbawienia od stycznia 1993 r. kilkunastotysięcznej grupy osób możliwości ubiegania się o pomoc w formie dofinansowania do wydatków mieszkaniowych.

Dodatkowym bardzo znacznym obciążeniem była realizacja od dnia 2 listopada 1993 r. świadczeń pieniężnych dla kobiet w ciąży i wychowujących dziecko do 6 miesiąca życia. Tylko w grudniu świadczeń tych wypłacono 2041 osobom uprawnionym na kwotę 1.775 mln. zł. Według przeprowadzonego przez Wojewódzki Zespół Pomocy Społecznej rozważania wynika, że o tę formę pomocy w 1993 r. ubiegało się 3235 osób, z tego 1375 jej nie otrzymało ze względu na brak środków.

Posiadane do 1993 r. środki gwarantowały możliwość udzielenia pomocy w takim stopniu i zakresie jak wynikało to z prognozy potrzeb. Ograniczenie w 1994 r. środków spowodowało, że pomoc drastycznie zmniejszono. Wpływało to na wysokość zasiłku i okres na jaki był przyznawany. Najczęściej zasiłki przyznawano na 4 miesiące.

Jesteśmy jednym z nielicznych województw w kraju, w którym budżet w dziale "opieka społeczna" na 1994 r. uległ tak minimalnemu zwiększeniu /3,9%/ w stosunku do wykonania roku ubiegłego. Wskaźnik ten stawia opiekę społeczną województwa płockiego w porównaniu do innych województw na ostatnim miejscu w kraju /w niektórych województwach wskaźnik ten wynosi 50 % - Poznań, Konin -30 %/.

Środki jakimi dysponuje pomoc społeczna w 1994 r. nie zapewniają utrzymania realizacji celów pomocy społecznej na dotychczasowym poziomie. Z ustawy o pomocy społecznej wynika, że winna to być opieka i pomoc, do której obywatel ma prawo i z której korzystając nie przeżywa naruszenia swojej ludzkiej godności, obecnie rzeczywistość temu zaprzecza.

Dlatego zamierzone kierunki działania na ten rok koncentrują się na:

I/ w pomocy środowiskowej:

1/ Organizowaniu gorących posiłków. Z tej formy pomocy skorzystały dotychczas 4372 rodziny. Dofinansowywane są obiady dla dzieci w stołówkach szkolnych, w domach dziennego pobytu /np. w Sierpcu, Kutnie/, w Caritasie. Ponadto Od 1992 r. na bazie domów pomocy społecznej są wydawane obiady dla najuboższych. Średnio dziennie domy wydają około 1000 obiadów. Koszt 1 obiadu wynosi obecnie 10 tys. zł. Ta forma pomocy cieszy się dużym uznaniem w środowisku i jest w dalszym ciągu kontynuowana.

2. Pomocy dla dzieci poprzez zakup przyborów szkolnych, podręczników, zbiórki odzieży, dofinansowania do kolonii, obozów, zimowisk, dopłaty do biletów

miesięcznych, opłaty za pobyt w internatach, kierowaniu dzieci chorych do lekarza - szczególnie opieka nad dziećmi specjalnej troski - rehabilitacja, dojazdy na konsultacje do lekarzy, współpraca z Kościołem w sprawie organizowania pomocy dla dzieci z rodzin patologicznych, kierowanie do poradni specjalistycznych.

3. Współpraca w ramach zawartych porozumień z Wojewódzkim Urzędem Pracy w sprawie zatrudniania w pierwszej kolejności osób bezrobotnych znajdujących się w bardzo trudnej sytuacji materialnej.

4. Kierowanie osób chorych na Komisję d/s Inwalidztwa i Zatrudnienia.

5. Współpraca z kuratorami sądowymi, sądem, ZUS w sprawach alimentacyjnych.

6. Współpraca z sądem, prokuraturą i policją w sprawach przestępstw przeciwko rodzinie.

7. Udzielaniu pomocy w kompletowaniu dokumentów w celu nabycia prawa do renty lub emerytury.

8. Organizacja imprez świątecznych:

- paczek dla dzieci
- zabaw karnawałowych
- świąt
- Dnia Dziecka, Dnia Matki

Ponadto organizowane są wspólne imprezy kulturalno-rozrywkowe, okolicznościowe na bazie domów pomocy społecznej z udziałem dzieci z miejscowych szkół.

II/ W pomocy instytucjonalnej:

1. Udzielanie pomocy medycznej i rehabilitacyjnej na bazie domów pomocy społecznej okolicznym mieszkańcom.

2. Wychodząc naprzeciw rodzinie i jej potrzebom, w marcu br. rozpoczęła działalność Poradnia Terapii Rodzin, funkcjonująca w Domu Pomocy Społecznej w Płocku. Poradnia ta jest nastawiona na wieloaspektową pomoc rodzinie w sytuacji kryzysu. Zatrudniamy wysoko kwalifikowanych specjalistów: prawników, psychoterapeutów-pedagogów, psychoterapeutów-psychologów, logopedę, lekarzy: neurologa i pediatrę oraz w razie potrzeby psychiatrę. Pomagamy rodzinom mającym problemy wychowawcze z nastolatkami, często młodzieżą trudną bądź przestępczą, prowadzimy terapię małżeńską w sytuacji zagrożenia rozwodem, terapię rodzin posiadających dziecko specjalnej troski lub osobę przewlekle chorą w rodzinie, dzieciom mającym trudności w nauce i inne. Od marca z pomocy Poradni skorzystało 151 osób z 79 rodzin, w tym 76 osób było objętych terapią kilkutygodniową. Dążymy do tego, by instytucja Pomocy Społecznej stawała się w świadomości mieszkańców miejscem, gdzie można się zwrócić o pomoc w rozwiązaniu problemów rodzinnych i osobistych i tę pomoc uzyskać.